

καὶ δὴ τοῖς πασί, καθ' ἅπερ καὶ ὁ Σταγυρίτης ἀποφάνεται «τό τε μιμῆσθαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παιδῶν ἐστί, καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζώων ὅτι μιμητικώτατόν ἐστι καὶ τὰς μαθήσεις τὰς πρώτας διὰ μιμήσεως ποιεῖται.» (Ἀριστοτέλ. ποιητ. 4).

Ἄλλ' ἐπανιώνμεν τὸν λόγον ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ χοροῖ.

Εἵπομεν ὅτι ἡ ποιητικὴ ἐστὶ τέχνη καὶ δὴ τέχνη καλὴ. Τούναντίον μὴ συμβαίνει γίνεσθαι τῇ πεζογραφίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς εὐρισκομένη συνωδὰ τῷ δεδομένῳ μοι ὀρισμῷ ταύτῃ ἔχοντ' ὥδι. «Ἡ πεζογραφία τὸ ἕτερον τῶν εἰδῶν τοῦ λόγου οὖσα — τοῦ ἀντία βαινόντος ταῖς καταστάσεσι τῆς ἀνθρωπείας ψυχῆς, ἅτε δὴ ὄντος ἐκφάνσεως τοῦ κυρίως ἀνθρώπου —, οὐπερ δὴλον δὴ τὸ ἥθος ἡρεμον καὶ ἡσυχαστικόν, ἐστὶν ἡσύχιος ἐκφρασις τῶν γνώσεων τοῦ Ἑγῶ, οἷα καὶ ὧσιν αὐταί, σοβαρῶς βαίνουσα ἐγκατοπτρίζουσα ἐαυτῇ μᾶλλον τὰ βλαστήματα τῆς γνωστικῆς δυνάμεως τὰ οὐκ ἐκ τῆς δημιουργικῆς φαντασίας ἀποθρῶσκοντα οὐδόλως αὐτῆς θίγοντες καὶ οὕτω τείνουσα εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ὃν ἡ ψυχὴ προὔθετο σκοποῦ, τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν, τῆς ἐπιστήμης δὴλον» ἢ ἡ πεζογραφία ἐν τῇ ἀρχῇ μὲν αὐτῆς οὐκ ἐστὶ τέχνη, ὥσπερ τεχνὴ οὐκ ἐστὶ καὶ ἡ οἰκοδομία καλύβης ἀπλῆς προφυλακῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ τῶν θηρίων. Ἀλλὰ μέντοι εἴτα ὥσπερ καὶ ἡ οἰκοδομία τῆς καλύβης ἐκείνης πρὸς τῇ ἀμύνῃ τῶν στοιχείων σκοπεῖ ἀποδοῦναι τῷ οἰκοδομήματι μορφήν καλλιτεχνικὴν διεγείρουσαν τῷ θεω-

μένῳ τὸ λογικὸν συναίσθημα τοῦ καλοῦ, ὅτε πάντως αὕτη τέχνη ἐστὶ καὶ δὴ τέχνη καλὴ, (ἅτ' ἐν νῷ ἔχουσα τὴν ὡς οἶόν τε ὕλικοις οὖσιν ἐκφρασιν τῆς ιδέας τοῦ καλοῦ), οὕτω καὶ ἡ πεζογραφία δύναται ἂν τέχνη ἀποβῇ, εἴπερ ὁ λογογράφος σκοπεῖ τεχνικῶς ταύτην ἐξεργάσασθαι, ὥστε δοθῆναι τοὺς ἀκρωμένους ἡδέως οὕτω δὲ δυνηθῆναι διὰ τῆς ἀναλόγου ἐντυπώσεως αὐτῶν ἐφικέσθαι τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἐαυτοῦ λόγου.

(Ἀκολουθεῖ).

ΘΕΟΦΑΝΗΣ Ν. ΚΟΝΤΗ.

ÆTHËRA THTUMB

Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΤΣΑΚΩΝΩΝ.

Ὁ κ. Ἀλδέρτος Τούμπ, ὑψηγνητὴς τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τῆς Φορειδουάγης ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, ὅστις διέτριψε πρὸ τινος καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἐδημοσίευσεν ἄρτι ἐν γερμανικῷ περιοδικῷ μελῆτῃν περὶ τῆς ἐθνογραφικῆς θέσεως τῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κυνευρίᾳ οἰκούντων Τσακῶνων, δι' ἧς, ἀναιρῶν πάντα τὰ περὶ ξενικῆς αὐτῶν καταγωγῆς λεχθέντα, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ διὰ τῶν Δωριέων. Τὴν λῖαν ἐνδιαφέρουσαν καὶ ἐμβριθῆ ταύτην μελέτην ἀ-

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Δύο κυρίως ζητήματα ἀπησχόλησαν ἄρτι τὴν ἡμετέραν κοινότητα, τὸ μὲν πλεόν τὸ δὲ ἑλαττον, τὸ ζήτημα τῆς ἀναστολῆς τῆς λειτουργίας τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς ἐνεκα τῆς βλάβης τοῦ οἰκοδομήματος αὐτῆς ὑπὸ τῶν σεισμῶν καὶ τὸ ζήτημα πάλιν τῶν πρακτικῶν σχολῶν, ἀναβιῶσαν ἐν συνέλευσει τῆς κοινότητος Σταυροδερμίου.

Ὁμολογουμένως ἡ ἀναστολή, ὡς λέγουσιν οἱ δράσται αὐτῆς, τῆς λειτουργίας τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς σχολῆς, ἐγένετο ἐσπευσμένη, καὶ τοῦτο ἐνδομύχως, πεποίθαμεν, ἀνομολογοῦσι καὶ αὐτὰ τὰ σεβαστὰ μέλη τῆς ἱερᾶς Συνόδου. Συμβαίνουνσι πολλάκις — καὶ τοῦτο συνηθέστερον — αἱ πρώται ἐντυπώσεις νὰ παράγωσι κατὰ πληξίν, τῆς δὲ καταπλήξεως ταύτης ἀποτέλεσμα εἶνε ἀποφάσεις, αἵτινες ὕστερον, παρελθουσῶν τῶν πρώτων ἐντυπώσεων, κρίνονται ἀσύμφοροι. Καὶ ἂν μὲν ὑπάρχῃ καιρὸς πρὸς πρόληψιν τοῦ κακοῦ, ἔχει καλῶς, ἂν δὲ μὴ ἡ κατὰ πληξὶς μεταβάλλεται εἰς ἐκπληξίν ἐπὶ τῷ ἀτυχήματι καὶ ἡ συμφορὰ συντελεῖται. Ἡ ἀναστολή τῆς λειτουργίας τῆς Θεολογ. Σχολῆς σημαίνει καθ' ἡμᾶς οὐχὶ διακοπὴν ἐπὶ ἐν ἔτος τῶν μαθημάτων, ἀλλὰ παραλυσίαν πλήρη, ἀφ' ἧς δὲν δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ ἡ σχολὴ ἢ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν. Τίς πιστεύει

ὅτι μετὰ ἐν ἔτος ἀποκατασταθήσονται διευθυνταί, καθηγηταί καὶ μαθηταί; Ὁ διευθυντής, δὲν πρόκειται περὶ προσώπου, οἱ καθηγηταί, ὑφίστανται ἐλεύθεροι ὡς ἄνθρωποι δ' οὗτοι περιβαλλόμενοι ὑπὸ ἀναγκῶν θὰ τραπῶσιν ἢ ἂν εὕρωσιν ὁδὸν πρὸς περισμὸν τοῦ βίου, ἐπομένως κατὰ τὸ ἐπὶ ἐτος οὗτοι δὲν θὰ εἶνε δυνατόν νὰ ἐπανεέλθωσι πάντες εἰς τὴν σχολήν. Ἡ σχολὴ μέχρι τοῦ νῦν ἐπασχεν ἑλλείψιν καθηγητῶν πολλὰ ἔδρα ἔμενον κενά. Τούτου οὕτως ἔχοντος, πῶς εὐρεθήσονται μετὰ ἔτος ἡμέτερος οἱ καθηγηταί;

Ἄλλ' οἱ μαθηταί; Οὗτοι καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς διακοπῆς διασκορπισθέντες εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὄριζοντος ἀδύνατον νὰ συναθροισθῶσι πάντες, διότι τινὲς μὲν, πτωχοὶ ὄντες, θὰ τραπῶσι περὶ βιοποριστικὰ ἔργα, ἄλλοι δὲ θὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς μελέτας μὴ θεολογικάς, τινὲς δὲ μόνον θὰ ἐπανεέλθωσι, τινὲς, πάνυ ὀλίγοι, δι' ὧν ἡ σύμπληξις αὐτῆς τῆς σχολῆς οὐ συντελεσθήσεται.

Παραλείπομεν πάντας τοὺς ἄλλους λόγους, οἷς ἄλλοι μετὰ πολλῆς τῆς λογικῆς προσήγγαγον καταδεικνύοντες τὸ ἄτοπον τῆς ἀναστολῆς τῶν ἐργασίῶν τῆς σχολῆς, διότι δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν ὁ χωρὸς. Ἀρκοῦσιν ὅμως, νομίζομεν, οἱ λόγοι οὗτοι, ὅπως πείθωσι πάντα περὶ τοῦ ἐσπευσμένου τῆς ἀποφάσεως. Εἶνε λυπηρὸν δέ, ὅτι καὶ τὸ σπουδαϊότατον τοῦτο ζήτημα προσεκτικῶς χαρακτηρὰ προσωπικόν, ὥστε προὔκειται περὶ ἀπολύσεως ἢ μὴ ἀπολύσεως τοῦ τῶος διευθυντοῦ. Περὶ τούτου δὲν πρόκειται. Ἡ ἐφορεῖα τῆς σχολῆς καὶ ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἂν ἐπέστησαν ὅτι διατήρησις τοῦ τῶος διευθυντοῦ ἢ ἀσύμφορος, ἢ δύνατον ν' ἀπολύσωσιν αὐτόν, οὐχὶ τὴν σχολὴν ὅλην. Χάριν τῶν ἀτόμων δὲν πρέπει νὰ θυσιάζωνται ὕψιστα ἀρχαὶ καὶ γενικὰ συμφέροντα. Πρόκειται περὶ τῆς σχολῆς οὐχὶ περὶ τοῦ διευθυντοῦ. Ἡ

ποσταλείσαν ἡμῖν ἐν ἰδιαίτερόν φυλλαδίῳ δημοσιεύομεν κατωτέρω, παραλαμβάνοντες ἐκ τῶν ἐπισυνημμένων πολλῶν σπουδαίων καὶ ἀναγκαίων ὑποσημειώσεων καὶ παραπομπῶν τὰς κυριωτέρας μόνον.

Α'.

Ἐπὶ τῆς χαραδρῶδους δυτικῆς κλιτύος τοῦ Πάρνωνος μέχρι τῆς θαλάσσης, μεταξὺ τῶν δύο πόλεων Ἀγίου Ἀνδρέου πρὸς Βορρᾶν καὶ Λεωνιδίου πρὸς Νότον, ἦτοι ἐν τμηματι τῆς ἀρχαίας Κυνουρίας, οἰκεῖ ἑλληνικός λαός, ὅστις ὡς ἐκ τῆς ἰδιαζούσης αὐτοῦ καὶ τοῖς λοιποῖς Ἑλλήσιν ἀκαταλήπτου διαλέκτου ἐπεσπάσατο τὴν προσοχὴν τῶν τε ἐλλήνων καὶ τῶν εὐρωπαίων σοφῶν, ἀσχοληθέντων ἐπανειλημμένως περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐθνογραφικῆς θέσεως τοῦ μικροῦ τούτου λαοῦ, τῶν Τσακῶν· οὗτοι ἐχαρακτηρίσθησαν νῦν μὲν ὡς Ἰωνες ἢ Δωριεῖς, νῦν δὲ ὡς Σλαῦοι ἢ ἀπόγονοι ἐτέρου βαρβαρικοῦ λαοῦ.

Ἐκ τῶν Βυζαντινῶν πρῶτον ὁ Γ. Παχυμέρης (130ος αἰὼν) Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς (14ος αἰὼν) ἐθεώρησαν αὐτοὺς ὡς ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Λακῶνων. Ἡ Ἐσπερία διὰ τῶν πρὸς τὸν Κρούσιον ἀνακοινώσεων τοῦ Γκέρλαχ (1574) ἔλαβε τὸ πρῶτον αὐθεντικὰς περὶ τῶν Τσακῶνων ἐιδήσεις, θεωρουμένων ὡς καταγωγῆς ἰωνικῆς. Τὴν γνώμην ταύτην ἐξήντησε νὰ ὑποστηρίξῃ ὁ Θεόδωρος, ἥκιστα ἐπιτυχῶν, ἄλλο παρεδόχθησαν ἀνευ ἐπικρίσεων, καίτοι ἦδη ὁ Βιζοαζὼν εἶχε διαγνώσει τὴν ἀλήθειαν. Οἱ δὲ τοῦ Δίνκ², ἀπορρίπτοντος τὸν

1) Προλεγόμενα εἰς Ομήρου Ἰλιάδα (Βενετία 1788) 49.

2) Περιοδεία εἰς Πελοπόννησον 2, 505-508

σχολή πάσχει, καὶ κακῶς πάσχει, ἡ σχολὴ διελύθη καὶ κακῶς διελύθη. Διὰ τούτων σημαίνει ἡ ἀνιστολή· ὅς μὴ παύζομεν μὲ τὰς λέξεις.

..

Τὸ ἕτερον ζήτημα ὅπερ ἀπασχόλησε τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν ὡς εἵπομεν κατ' αὐτὰς εἶνε τὸ ζήτημα τῆς προσηκούσης ἡμῖν μέσης παιδείσεως, διότι περὶ τούτου πρόκειται. Αἱ ἀπὸ αἰῶνων ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν Γερμανίᾳ συζητήσεις περὶ γυμνασίου καὶ πρακτικῶν σχολῶν (realschulen) μετωχτευθήσαν καὶ παρ' ἡμῖν ἦδη, ὅτε ἐκόπασαν αὐτόθι καὶ παρίστανται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς τὸ μέσον ἀπόστολοι παρ' ἡμῖν τῶν π ρ α κ τ ι κ ῶ ν σχολῶν (réalistes) βοῶντες καὶ κράζοντες καὶ λέγοντες ὅτι οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, ἡ προγονικὴ σοφία, οἱ τοσοῦτους λαοὺς ἀναδείξαντες εἶνε περιττὴ καὶ προτείνουσι νὰ περιστάλλῃ αὕτη χάριν ἄλλων μαθημάτων. Ἐν ταῖς γνώμας δὲ ταύταις οὐ μόνον σύγχυσις συστήματος καὶ μεθόδου κρατεῖ, ἀλλὰ καὶ τῆς μέσης παιδείσεως πρὸς τὴν ἐιδικήν, διότι πολλὰ τῶν προτεινομένων μαθημάτων οὐδὲ μὴ ἀνήκουσι τῇ μέσῃ παιδείᾳ, τῇ ἐγκυκλίῳ λεγομένῃ, δὲν ἀναγράφονται δὲ οὕτως ἐν τοῖς προγράμμασι τῶν π ρ α κ τ ι κ ῶ ν γ υ μ ν α σ ί ω ν (realgymnasien) οὕτως ἐν τοῖς προγράμμασι τῶν π ρ α κ τ ι κ ῶ ν σχολῶν (ralschulen) ἐν Γερμανίᾳ. Πρέπει, νομίζομεν, νὰ νοηθῇ καλῶς ὅτι ἀμφοτέρω ταῦτα τὰ εἶδη τῶν παιδευτηρίων ἀνήκουσι τῇ μέσῃ παιδείᾳ καὶ στοχάζονται τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ὅς καὶ τὸ γυμνάσιον. Τοῦτο δὲ ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ réalistes πειρώμενοι πάσῃ δυνάμει ν' ἀποδείξωσιν ὅτι οἱ ἀπόφοιτοι τῶν πρακτικῶν σχολῶν δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ

δωρικὸν τῶν Τσακῶνων χαρακτῆρα δισταγμοί, οὐδεμίαν ἔχει σπουδαιότητα.

Νέαν τροπὴν ἔλαβε τὸ ζήτημα ἡμῶν διὰ τοῦ ὁλαυ-στοῦ Κοπιτάρ ὅστις προλέγων, οὕτως εἰπεῖν τὴν τοῦ Φαλμεράγερ ὑπόθεσιν κηρύσσει καὶ τοὺς Τσακῶνας ὡς¹ Σλαῦους, τοῦθ' ὅπερ οὐδ' ὁ Φαλμεράγερ² αὐτὸς τολμᾷ νὰ παραδεχθῇ.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οὗτος μετὰ μικρὸν μετέβαλλε γνώμην, φρονῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὀνομάτων τῶν θέσεων ὅτι οὐδ' ἄπασαν τὴν ἀνατολικὴν τῆς Πελοποννήσου ἀκτὴν ὀφείλει νὰ θεωρῇ ἐλευθέραν Σλαῶν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ θεωρῇ τοὺς Τσακῶνας αὐτοὺς ὡς Σλαῦους. Ἡ τελευταία αὕτη γνώμη μέλεις μετὰ τοῦτον ἐξεφράσθη κατηγορηματικῶς, ὡς ὑπὸ τοῦ Χάϊλμαϊερ, Χόπφ, Κρίνγκ, Χερτζμπεργκ, ἐνῶ ἕτεροι τοὺς Τσακῶνας θεωροῦσιν ὡς λείψανα ἀρχαίου ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἰσχυριζόμενοι ἐν τούτοις ὅτι ἐπὶ πλείονος ἢ μεγάλης μετὰ Σλαῶν ἐπιμῆξις, οὗτοι δὲ εἶναι ὁ Σαφαρὶκ, ὁ Γρηγορόδιος, ἐπ' ἐσχάτων δὲ ἰδίᾳ ὁ Φίλιππων Ἀφ' ἐτέρου ὅμως ὁ ἐκδουλισμὸς τῆς χώρας τοῦ Πάρωνος πολυμεῖται ὑπὸ πλείεστων σοφῶν, ἰδίᾳ δὲ ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες ἀκριβοτέρον περὶ τὴν τῶν Τσακῶνων γλῶσσαν ἠσχολήθησαν, ἥτοι τῶν ἄνω μνημονευθέντων Μούλαχ³, Δεδίλ⁴, Κομπαρέττη καὶ ἰδίᾳ τοῦ Δέφνερ, τέλος δὲ τοῦ Χατζηδάκη⁵,

1) Wiener Jahrb f. Litt. 1822 XVII 96

2) Geschichte d. Halb. Morea I 260 ff 2779.

3) Gramm. d. griech. Vulgarspr., 102 ff

4) Α. α. Ο. = Ὁ Οἰκονόμος «Γραμματικὴ τῆς τσακωνικῆς διαλ. (2 ἔκδ. 870) δὲν ἐκφράζεται περὶ τοῦ ζητήματος.

5) Εἰσαγωγή S 98.

πανεπιστήμια καὶ νὰ ἀκολουθήσωσιν ἢν ἂν βούλωνται ἐπιστήμην. Τοὺς παρ' ἡμῖν réalistes λαμβάνει ἴσως ἡ λεπτομέρεια αὐτῆς, ἥτις ἀποδείκνυσιν ὅτι οἱ προσβύτεροι συνάδελφοι αὐτῶν τῆς Γερμανίας ἠθέλησαν τὴν πρακτικὴν σχολὴν προπαρασκευαστικὴν ἐπίσης τοῦ πανεπιστημίου, ὡς εἶνε τὸ γυμνάσιον. Ἄλλ' ἂν πρόκειται περὶ προπαρασκευαστικῆς σχολῆς, ἂν πρόκειται περὶ μελλόντων ἐπιστημῶν τῆς ἡ ἀνάγκη φωνῶν; μὴ ἀπεδείχθη ὅτι τὸ γυμνάσιον ἀστοχεῖ ἐν τούτῳ; οὐχὶ βεβαίως.

Ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος δὲν εἶνε εὐχερής, διότι ὡς εἵπομεν πολλὰ ζητήματα εἶνε συναρτῆ αὐτῶν, αἱ δὲ ἐν τοῖς προσωπικοῖς κοινοβουλίοις, ἐν ταῖς ἐφημερίαις καὶ ἐν τῇ περιοδικῇ τύπῃ ὡς καὶ ἐν συνεδρίοις παιδαγωγικοῖς συζητήσεσιν ἐπίσης πρέπει νὰ μὴ παρορθῶσι, διότι ἐκ τούτων φανερωθήσεται ὅτι πολλὰ ὡς καὶ παρορσιζόμενα ἀπεδείχθησαν κατὰ τὰς θεωρίας καὶ πράξιν. Θὰ παρατηρηθῇ δὲ ἐν ἄλλοις, ὅτι ὁ ἄλλοτε τμηματάρχης τῆς μέσης παιδείσεως ἐν Γερμανίᾳ Wiese ἔγραψε: «Παρατηρήθη ἐπίσης ὅτι τὰ γερμανικὰ θέματα τῶν ἀποφοίτων τοῦ γυμνασίου ἴσταν κατὰ μέσον ὅρον μετὰ ἱκανοποιητικὰ τῶν τῶν ἀποφοίτων τῆς πρακτικῆς σχολῆς». Ὁμολογεῖ δ' οὗτος ὅτι ἐπὶ μακρῶν σειρᾶν ἐτῶν παρατηρήθη ὅτι ἡ γυμνασιακὴ μόρφωσις ἀπέδειξε ἱκανωτέρας πρακτικῶς ἐν τῇ διευθύνσει τῶν διαπῶν ἀνωτέρους ὑπαλλήλους. «Ὁ ὑπουργὸς τοῦ ἐμπορίου Achenbach, ἐπιπροστίθησιν ὁ Wiese, ἀγγέλλει ἐπίσης ὅτι κατὰ παρατηρήσεις γενομένας ἐν τοῖς ἰδρύμασι τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, οἱ ἀρχαῖοι μαθηταὶ τοῦ γυμνασίου ὑπερτεροῦσι, πλὴν ἐξαιρέσεων τινῶν, τοὺς ἐξελλέντας τῶν πρακτικῶν σχολῶν».

Αἱ παρατηρήσεις αὗται, αἵτινες καὶ ἀλλὰ ἄλλοι, ἐν Αὐστρίᾳ, ἐγένοντο, συνετέλεσαν ἐν πρώτοις εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς πρα-

ὡν κύριον ἀποτέλεσμα, ἵτοι ὁ δωρικὸς τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου χαρακτὴρ κατέστη κοινὸν τῆς ἐπιστήμης κτίμα.

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐπ' ἐσχάτων ὁ Ψυχάρης¹ καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Περνὼ ἐξέφρασαν δισταγμούς κατὰ τῆς λακωνικῆς τῆς τσακωνικῆς διαλέκτου καταγωγῆς, ὁλως ἀδοσίμως ὅμως, ὡς ἐγὼ μετὰ τοῦ Γ. Μέγερ φρονῶ². Ὅτι δὲ οἱ Τσάκωνες εἶναι Ἀλβανοί, τοῦτο ἐκτὸς τοῦ Σάθα οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐφρόνυνδε· ἡ γνώμη αὕτη εἶναι μόνον συνέπεια τῆς ἐξαιρετικῆς ἐθνογραφικῆς υποθέσεως τοῦ διαπρεποῦς ἱστορικοῦ.

Τὸ ὅτι ἡ Τσακωνικὴ διάλεκτος ἐν συνόλῳ εἶναι τελευταῖος βλαστὸς τῆς Λακωνικῆς, δέον νὰ θεωρηθῇ συγχρόνως καὶ ὡς σημεῖον ἀρχῆς καὶ υποστηρίξεως τοῦ ζητήματος τῆς ἐθνογραφικῆς τῶν Τσακῶνων θέσεως· ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην τὸ ζήτημα ὁριστικώτατα καταλήγει εἰς τὴν γνώμην τῆς ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καταγωγῆς τοῦ λαοῦ τούτου.

Β'.

Συγχρόνως ὅμως ὑπάρχει ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἅπαντα ἢ ἀνατολικῶς τοῦ Πάργωνος ζῶνι ἐξεσλαβίσθη, οἱ δὲ Τσάκωνες χαρακτηρίζονται ὡς «καθαροὶ Σλαῦοι» (Χόπφ.).

Πρὸς υποστήριξιν τούτου προσάγονται ἱστορικοὶ λόγοι, οἵτινες ὅμως δὲν εἶναι ἄμεσοι, διότι γενικῶς ὁ ἱστορικὸς καθορισμὸς τῆς τῶν Σλαύων ἐπιδρομῆς

1) Etude de philol. néogrecque p. XXVII f.

2) Berl. phil. Wochenschrift 1883 Sp. 213-214 f.

κτικῆς σχολῆς τοῦ πρώτου βαθμοῦ, ἥτοι σχολῆς ἐχούσης ἐν τῷ προγράμματι αὐτῆς τὴν ἐτέραν τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομα π ρ α κ τ ι κ ὸ ν γ υ μ ν ἄ σ ι ο ν (realgymnasium) καὶ τὴν ἐξασθένειν τῆς ἐρίδος. Ἀλλὰ τούτων γιγνομένων ἰδρῶθη καὶ Σύλλογος ἐνωτικὴν ἐπιδιώκων σχολὴν, ἥτοι θέλων ἀντὶ τῶν δύο σχολῶν παιδεύσεως, τοῦ γυμνασίου καὶ τῆς πρακτικῆς σχολῆς, τὴν υποστήριξιν μίξας σχολῆς, ἀναπληρούσης ἀμρότερα. Ὁ Σύλλογος ὅμως οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ προαχθῇ. Τὸ δὲ ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1879 γενόμενον διεθνὲς ἐκπεδευτικὸν συνέδριον ὑπὲρ δύο εἰδῶν παιδευτηρίων ἀπεφάνετο, ὡν ἐν τῷ ἐτέρῳ ἐτήρεῖτο ἐπίσης ἡ λατινικὴ.

Ἡ διδασκαλίᾳ τῆς λατινικῆς, τῆς ἐτέρας δηλ. τῶν κλασικῶν γλωσσῶν, κατέχει τόσας ὥρας ἐν τοῖς πρακτικοῖς γυμνασίοις ὅσας ἐν οὐδενὶ τῶν ἡμετέρων γυμνασίων. Ποῖον γυμνάσιον δαπανᾷ πεντήκοντα ἔξ ὥρας τὴν ἐβδομάδα πρὸς ἐκμάθησιν τῆς λατινικῆς; Καὶ αὐτὸ τὸ κλασικώτατον θεωροῦμερον τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς νομίζομεν ὅτι δαπανᾷ ὀλιγωτέρας. Τὸ δὲ ἐν Πρωσσίᾳ γυμνάσιον πρὸ μὲν τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1882 ἀνέγραφεν ὑπὲρ τὰς ὀγδοήκοντα καθ' ἐβδομάδα ὥρας μετὰ δὲ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ 1882 ὑπερεβδόμηκοντα, δαπανῶν ἅμα καὶ ὑπερτεσσαράκοντα ὥρας ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο μικροῦ δεῖν ἐξέτρεπεν ἡμῶς τῶν διαγεγραμμένων ὁρίων τῆς ἐπιφυλλίδος ταύτης. Ἐφ' ὃ καὶ περαίνοντες τὰ ὀλίγα ταῦτα, εἰς ἃ πλανῶν νὰ ἐπανέλθωμεν αὐθις ἐκτενέστερον πραγματευόμενοι τὸ ζήτημα ὑφ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐπὶφεις, παρατηροῦμεν ὅτι, ἐπεὶ δὲ πρὸ ἡμῶν ἐπὶ αἰῶνας, ἀπὸ τοῦ Κομμενίου, τὰ ζητήματα ταῦτα ἐν Γερμανίᾳ, Γαλλίᾳ, Αὐστρίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Βελγίῳ καὶ ἀλλοχοῦ ἐτέθησαν ἐπὶ τοῦ

εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος. Ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀποδίδωμεν σπουδαιότητα εἰς τὰς περὶ Σλαβωνίας γῆς (terra Slavonia) κ. ἄ τ. γνώμας, προσδιδράμωμεν μᾶλλον εἰς τὴν μελέτην τῶν ὀνομάτων τῶν θέσεων, ὡς εἰς τὸ ἀριστον πρὸς διασάφηνσιν τοῦ πράγματος μέσον. Ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα ὡς ἐκ τῆς ἐναντίον τῶν σλαβικῶν στοιχείων τραχύτητος αὐτῆς οὐδὲν ἀσφαλὲς κριτήριον παρέχει· ὑπὸ τὴν ἐποψὴν δὲ ταύτην καὶ τὸ Τσακωνικὸν ἰδίωμα ἔχει ἀκριβῶς ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ διάλεκτοι τῆς νεοελληνικῆς, καίτοι ὡς καὶ ἡ τελευταία αὕτη δὲν ἐπεδειξάτο ἐπιφυλακτικότητα περὶ τὴν ἀποδοχὴν ρωμανικῶν γλωσσικῶν στοιχείων¹.

Ἀκριβῶς τὰ νεώτερα ὀνόματα τῶν τοποθεσιῶν τῆς ἀρχαίας Κυνουρίας κατέρριψαν τὴν ἀξίαν τῶν*θεωριῶν τοῦ τε Φαλμεράγερ καὶ τῶν πρὸς ἐνίσχυσιν ἰδίων ἰδεῶν τούτῳ συνταχθέντων. Ἀλλ' ἡ ἐρευνὰ τῶν ὀνομάτων τῶν θέσεων τῆς Πελοποννήσου δὲν ἐπεχειρήθη μέχρι τῆς σήμερον μεθοδικῶς, ἡ δὲ τοῦ Φαλμεράγερ θεωρία δὲν ἐξεβλήθη, οὕτως εἰπεῖν, καθ' ὁλοκληρίαν, ἢ μᾶλλον ἐν τῇ ἀναιρέσει αὐτῆς δὲν ἐγένετο χρῆσις κρείσσονος μεθόδου. Ἐν τοῖς κατωτέρῳ λοιπὸν ἀνέλαβον τὸ ἔργον τοῦτο, ὑποβάλλων εἰς ἐξέτασιν τὰ ὀνόματα τῶν θέσεων τῆς τσακωνικῆς χώρας. Ὡς βάσις τῶν ἐρευνῶν μου διὰ τὰ ὀνόματα τῶν θέσεων μοὶ ἐχρηστέμευσαν ἐκτὸς τῶν μεγάλων ἐργων, ἐν αἷς ἐκτίθενται περιοδεῖαι εἰς τὰ μέρη ἐκεῖ-

1) Οἱ ὑπὸ τοῦ Κοπιτάρ καὶ τοῦ Θεορίσου ἀναφερόμενοι σλαβισμοὶ καταφαίνονται ὄντες φαινομενικοὶ μόνον· οὕτω π. γ. ἡ λέξις μάτη, δὲν εἶναι σλαβικὴ ἀλλ' ἀρχαία ἐλληνικὴ (μάτηρ). Πρβλ. καὶ Deffner Archiv. S. 8.

τάπητος καὶ ἐξηλέγχθησαν, προγράμματα δὲ διάφορα συνελήχθησαν καὶ τὰ πράγματα ὑπὲρ τοῦ γυμνασίου ἐκλινον, ἐπιβέβληται ὑμῖν ὅπως πρὸ πάσης ἀποφάσεως μελετήσωμεν ταῦτα ἀπαθῶς, ἄνευ φωνῶν καὶ πατάγου, ὡς πράττουσιν οἱ δῆθεν πρακτικοί, ἵνα μὴ ζητούντες τὰ βελτίω τὰ χεῖρω προκρίνωμεν, συμβάλλοντες οὕτως εἰς τὴν ἐθνικὴν βλάβην. Πλὴν δὲ τῶν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς παιδείσεως λόγων ἀνάγκη ἐπίσης νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν καὶ λόγοι ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους ἀπορρέοντες, οἵτινες ἐπίσης εἰσὶ σπουδαιότατοι. Παρατηρητέον δ' ἐν ταῦθα ὅτι ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἡμετέρας παιδείσεως φανεροῦται ὅτι οἱ πάλαι ἀπόφοιτοι τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς καὶ τῶν ἄλλων ἡμῶν γυμνασίων ἠδδοκίμου καὶ εὐδοκίμουσιν ἐν τῷ ἐμπορίῳ καὶ ταῖς τέχναις, ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους δηλοῦται ὅτι ἐξ οὗ ὁ κοσμοπολιτισμὸς ἐπίτασιν παρ' ἡμῖν ἔλαβεν καὶ αἱ δῆθεν πρακτικαὶ ἰδέαι ἀνεφάνθησαν ὀλίγοι ἐσμέν πρὸς τὰς ἀνθρωπιστικὰς ἰδέας, ὁλιστικώτεροι δὲ γενόμενοι κατὰ χρημῶν φερόμεθα.

Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι τὰ τῆς παιδείσεως ἡμῶν οὐ χρῆζοι μελέτης, ἀλλ' ἡ μελέτη αὕτη δέον νὰ περιστραφῇ ἰδίᾳ περὶ τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας τῶν μαθημάτων. Αὕτη χρῆζει, νομίζομεν, μεταρρυθμίσεως ἐν τε τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἐλληνικῆς—ἐν ταύτῃ πρὸ πάντων—καὶ ἐν τῇ τῶν ἄλλων μαθημάτων ἐν οἷς καὶ τῶν τεχνικῶν.

Προσοχῇ, ἵνα μὴ οἱ πρακτικοὶ ἀποδείχθωσιν ἀσχοῦς θεωριῶν συγκεχυμένων φέροντες, οἱ δὲ θεωρητικοὶ ὑπολαμβανόμενοι πρακτικώτατοι, ἅτε ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐρεῖδόμενοι καὶ μὴ παρασυρόμενοι ὑπὸ ἐπιπολαίων παρατηρήσεων καὶ ἐντυπώσεων.